

פחות זה יותר

עבודת גמר י"ב - תשפ"א

בתחילתו של העשור השלישי של המאה ה-21, האנושות בוחנת את מסלול התיעוש המואץ של הקפיטליזם לצמיחה. כאשר רוח, מיתוג, ייצור וצריכה עודפת הם המנועים המרכזיים לפיתוח ושגשוג בחיי המדינות המפותחות.

במציאות שנוצרה ניתן לזהות מספר רב של תופעות עולמיות ומקומיות מטרידות. קיומם של פערים הולכים וגדלים בין מדינות המבוססות על קהילת צרכנים לבין מדינות המבוססות על קהילת יצרנים, כאשר האחרונות נדרשות לספק את תשוקותיה של "תרבות הצריכה" במחיר שאינו מאפשר יצירת תשתיות לחיים בכבוד של אזרחיהן, במיוחד בקרב בני הנוער ה"צמאים" לשייכות חברתית. בעת הזו 20% מאוכלוסיית העולם נהנית מ-80% ממשאביה, וכך ה-80% הנותרים נאלצים להסתפק רק ב-20% מהמשאבים.

כבר ב-1987 האו"ם^[1] זיהה שמצב זה מהווה בעיה עולמית הפוגעת בקיימות חיינו על כדור הארץ. אי השוויון בנגישות למשאבים (חלקם בסיסיים כמו מים נקיים, שירותי רפואה ראשוניים ומזון) וחוסר האיזון בין קהילות בעולם מוביל למגמה של התנגשות בין כוחות השוק הגלובליים לבין האזרחים. לדוגמה: החששות מהשלכות שליליות של תעשיית הפלסטיק והתעשייה הפטרוכימית יצרו תנועות מחאה גלובליות המתריעות על משבר אקלים גדול. דוגמה נוספת הינן המחלוקות עם ענקיות הטכנולוגיה לגבי המסרים הלגיטימיים ברשת, אתיקה של ההתנהלות, וההשפעות החברתיות של העולם הדיגיטלי על קיומנו הממשי.

במסגרת פעילותו בקידום חיים מקיימים על כדור הארץ, האו"ם הגדיר 17 יעדים להשגה עד שנת 2030* (להרחבה והעמקה ב-17 יעדי האו"ם ראו ביבליוגרפיה עמוד 4 במסמך זה) החותרים להשבת האיזון הסביבתי לקיום האנושי. כל אחד מהיעדים מגדיר תחום חיים בו עלינו לפעול על מנת לממש שוויון זכויות של צעירים ומבוגרים ולבנות מסגרות חיים הוגנות בתחומים כמו: חינוך, שוויון מגדרי, ביעור העוני, מניעת אפליה, שיקום הסביבה הפיזית בה אנו חיים, וחתימה לחיים של צדק חברתי. ניתן למצוא בכל אחד מהיעדים פעולות מעשיות שמקדמות את התפיסה של "פחות זה יותר".

אז.....פחות זה יותר....

תרבות הצריכה הנוכחית מלווה בהעדר רגולציה מספיקה, ניצול של כוח עבודה זול, וחוסר מחויבות למימוש זכויות ובמיוחד של ילדים ובני נוער. כדי להגן ולממש זכויות אלו נדרשת נקודת מבט ביקורתית על תהליכים ומערכות לצד אחריות אישית וקהילתית של הצעירים והמבוגרים. לדוגמה אופן צריכת התקשורת כיום, ובמיוחד הדיגיטלית, **מובילה לפגיעה חמורה בזכות הפרטיות** ונגישות למידע אמין וחופשי, היא גם משפיעה על תרבות הפנאי של ילדים. צריכה לא מבוקרת של מזון מעובד ותעשיית גורמת לפגיעה בזכות של ילדים להתפתחות תקינה ולבריאות. תרבות המיתוג הקיימת בכל מקום: אופנה, עזרי לימוד מתקדמים ותרבות הפנאי, מערערת את **מימוש הזכות לחינוך**.

שאלה: למה ההתבוננות במימוש הזכות לחינוך חשובה בהקשר של פרויקט זה?

הוועדה לזכויות הילד/ה באו"ם מודאגת במיוחד מהקשיים של ילדים בנוגע לזכויות ותנאי השוויון המוגדרים באמנה, במיוחד: בנות, ילדים עניים, ילדים עם מוגבלויות, ילדים בני מיעוטים וכו'. עוד מציינת הוועדה כי במדינות רבות ילדים ונוער עוסקים בעבודה מפרכת המונעת מהם את זכויותיהם. בנוסף, מיליוני ילדים עובדים בעבודות בית לפעמים יחד עם בני משפחתם ללא מנוחה או חינוך ראויים.

בני הנוער אורגים מחדש את האריג החברתי וכאן, היום, עלינו לכבד את בני הנוער העובדים ולדאוג שתהיה להם סביבה הגונה אבל לא נקבל מצב בו יעבדו על חשבון הלימודים, על מנת שיעמדו בסטנדרטים החברתיים שהתרבות כיום מציבה; זו המהות - לשנות סדרי עדיפויות, ולתרגל את הנוער לקחת אחריות על חייהם.

בשנה הקרובה - תשפ"א אנו מציעים לתלמידי מגמת אמנויות העיצוב לנקוט עמדה אקטיבית בנוגע למציאות המורכבת והמרובדת היום ולעתיד הרצוי שיתמקד בהחזרת האיזון שבין תרבות הצריכה לבין זכויות יסוד לחיים ברי קיימא בסביבות החיים של ילדים ובני נוער בארץ ובעולם. כמו כן, אנו מזמינים אותם לבדוק את עמדתם לגבי צרכנות.

בחרנו לאמץ את משפטו האלמותי של [מיסון דר רוהה](#), "פחות זה יותר" משפט המזוהה יותר מכל עם גישתו לתכנון של מוסד ה"באוהאוס" ונחשב לכוח המניע והמכוון של הרוח המודרניסטית האוניברסלית באדריכלות ובעיצוב מראשית המאה ה-20 עד היום. מיס ושותפיו לדרך הוכיחו כי **חזון ברור מאפשר לשנות מציאות בזכות עיצוב**.

המציאות היום מזמינה אותנו לבחון שוב את המושג "פחות זה יותר" לא רק בהיבט הצורני והחומרי אלא גם בהיבט הערכי, בהיבט הצרכני, בהיבט הסביבתי ובהיבט החברתי.

מטרת הפרויקט:

התבוננות ביקורתית של התלמידים על אורח החיים שלהם או של חבריהם וזיהוי הזדמנויות לשינוי אשר יאפשרו שמירה או שפור איכות חיים לצד מימוש זכויות והעצמת האחריות האישית והאזרחית שלהם בתהליך השינוי.

למי מיועד הפרויקט?

הפרויקט מיועד לתלמידי מגמת אמנויות העיצוב בכל ההתמחויות. עיצוב מוצר, עיצוב גרפי, אינראקטיב, קרפטס, ומגמת עיצוב אופנה.

צוות הפקוח ילווה את הפרויקט בתקווה כי השנה נקיים תערוכה של בוגרי כיתה י"ב תשפ"א

להרשמה, יש למלא את הטופס [בקישור המצורף](#):

[/sdo_mNAhRIU3f4RlwBwJiH4fr_eD2bg_TpDYIRT4KW71/d/smrof/moc.elgoog.scod//:sptth_eurt=detseuqer_tide&a5d92be5=st?mrofweiv](https://sdo_mNAhRIU3f4RlwBwJiH4fr_eD2bg_TpDYIRT4KW71/d/smrof/moc.elgoog.scod//:sptth_eurt=detseuqer_tide&a5d92be5=st?mrofweiv)

[1] דו"ח ברנטלנד היה התוצר של הוועדה הגלובלית הראשונה של האו"ם (על שמו של ראש ממשלת דנמרק שהיה יו"ר הוועדה) שעסקה בנושא של קיימות בכדור הארץ.

רשימת מקורות לקריאה והרחבה

האמנה הבינלאומית לזכויות הילד/ה

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Zchuyot/ChukimVeamanot/amanot/AmnaOom.htm>

Children as Consume

<http://www.sviva.gov.il/InfoServices/ReservoirInfo/DocLib2/Publications/P0101-P0200/p0162.pdf>

אג'נדה 21 והצהרת ריו , רקע תקציר והיבטים ישראליים

<http://www.sviva.gov.il/InfoServices/ReservoirInfo/DocLib2/Publications/P0101-P0200/p0162.pdf>

השיעור הגדול - תוכנית חינוכית לקידום יעדי האו"ם של הפיקוח על זכויות תלמידים - פעילויות לקידום יעד 16 בדבר הוגנות, צדק ומניעת ניצול ופגיעה בילדים ובני נוער

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Zchuyot/LomdimZchuyot/TochniyotArtziyot/HshiurHagadolBaolam2017.htm>

SUSTAINABILITY

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/sustainability>

17 יעדי האו"ם - הרחבה

למסמך מקורי -

<https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>

משרד להגנת הסביבה- תרגום חלקי

https://www.gov.il/he/departments/general/sdg_goals

מרכז הש"ל

<https://www.heschel.org.il/heschel-media-story-256227>

קיימות:

<https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A7%D7%99%D7%99%D7%9E%D7%95%D7%AA>

מהי קיימות?

אתר התוכן: "תפיסת הקיימות בעיצוב, אדריכלות ואמנות"

פתוח על ידי עמלנט עבור מגמת אמנויות העיצוב, מנהל תקשוב טכנולוגיה ומערכות מידע

<http://www.amalnet.k12.il/Sustainability/Templates/tmplGeneralPage.aspx?NRMODE=Published&NRORIGINALURL=%2fSustainability%2fTopMenu%2f%25D7%25A2%25D7%259C%2b%25D7%2594%25D7%2590%25D7%25AA%25D7%25A8%2f&NRNODEGUID=%7b5A2E55A3-4BD1-47DA-886D-6457805996BF%7d&NRCACHEHINT=Guest#5>

המרכז הבינתחומי הרצליה

<https://www.idc.ac.il/he/schools/sustainability/pages/what-is-sustainability.aspx>

מרכז השל לקיימות:

https://www.heschel.org.il/heschellib-media?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=Library&gclid=CjwKCAjwvtX0BRAFEiwAGWJyZF6swv7_t9RTc-SSDjnHXbzRjagf8O-yTqq2buaG_zJAL_cZLM3UexoC1E4QAvD_BWE

אתר התוכן: "תפיסת הקיימות בעיצוב, אדריכלות ואמנות"

פתוח על ידי עמלנט עבור מגמת אמנויות העיצוב, מנהל תקשוב טכנולוגיה ומערכות מידע

<http://www.amalnet.k12.il/Sustainability/TopMenu/%D7%9E%D7%95%D7%A0%D7%97%D7%99%D7%9D/%D7%9E%D7%94%D7%A2%D7%A8%D7%99%D7%A1%D7%94+%D7%9C%D7%A2%D7%A8%D7%99%D7%A1%D7%94.htm>

קיימות עירונית - מהו אורח חיים עירוני מעודד קיימות - סיכום שלב א ?

מתוך אתר: מכון ירושלים למחקרי מדיניות

https://jerusalem.institute.org.il/wp-content/uploads/2019/08/Pub_Kayamut_ironit_2014_Shlay_a_web.pdf

"חשיבות תחום העיצוב: כהמשך להבנה כי שינוי התנהגות אינו מהלך לוגי רציונלי, ברור כי על מנת להוביל לשינוי יש לרתום כלי השפעה מגוונים ויצירתיים. פעמים רבות הוכח כי אין די בשינויים פיזיים בתשתיות כדי לחולל שינוי בקרב הציבור. אחד התחומים המרכזיים העוסקים כיום בשאלת שינוי ההתנהגות הוא תחום העיצוב שבכוחו להשפיע על ההקשר בתוכו אנו מבצעים את הבחירות שלנו, על ברירות המחדל המוצגות לנו, על הייצוג של אלמנטים בזיכרון שלנו, על האסוציאציות שמתעוררות בנו ועוד וכך בכוחו להשפיע על ההרגלים שאנו רוכשים. רבים בעולם העיצוב עוסקים, בשנים האחרונות, בדרכים לרתום את הכלי המשפיע הזה להובלה להתנהגויות מקיימות יותר. קיימות מספר גישות לאופן השימוש בעיצוב בכדי להשפיע על התנהגות:

איפשור - יצירת מצב שבו ההתנהגות הרצויה אפשרית למשתמש על ידי הפיכתה לפשוטה יותר או נגישה יותר עבורו ושינוי התפיסה של האדם לגבי האפשרויות העומדות בפניו;

עידוד/הנעה - שימוש בחיזוקים חיוביים בכדי להניע את המשתמש להגיע להתנהגות הרצויה באמצעות: ידע, חינוך, תמריצים ושינוי גישה. גישה זו מנסה להפוך את ההתנהגות הנחוצה לנורמה. תוספת של לחץ חברתי להצגת מידע התבררה כאפקטיבית מאוד. טקטיקה זו נותנת כוח רב למשתמש.

עירוב - יצירת הזדמנויות עבור הציבור להשתתף באופן פעיל, דרך פעילות קהילתית ודרך הפעלה של קהילות וירטואליות שנועדו להשפיע על סביבתן.

הבלטה - הבלטת אמצעים ודוגמה אישית על ידי הממשל וגופים ממסדיים לאימוץ התנהגות חדשה בכיוון אליו שואפים לטובת שינוי חברתי.

הגבלה - יצירת מצב בו התנהגות מסוימת מוגבלת או לפחות קשה יותר להשגה".

מתוך פרסום: "קיימות עירונית - מהו אורח חיים עירוני מעודד קיימות? - סיכום שלב א", עמ' 11 מכון ירושלים לחקר ישראל

תרבות הצריכה

קוד חזותי - תרבות הצריכה באמנות - נקודת מבט ביקורתית

דוגמהות

- אנדי וורהול, כמו למשל אנדי וורהול אוכל ברגר קינג (1982), מרק קמבלס
- ברברה קרוגר כמו למשל אני קונה לכן אני קיים (1987)
- רבות מהעבודות של ז'אן מישל באסקיאט כמו למשל פיירו (1984)
- רבות מהעבודות של קית הרינג, כמו המצוינות מושיעה (1994) וגם כמובן אנדי מאוס (1986)
- למעשה כמעט כל הציורים של ראלף גוינגס
- באנקסי - כמו למשל ישו עם שקיות קניות (2004)

ארץ נהדרת (במיוחד המערכונים - "הטורטלים בטיול צופים" והפתיח למערכון: "הטורטלים חוגגים פורים"

<https://www.mako.co.il/tv-erez-nehederet/season15-season15-the-tortals/video/Video-1cd685477d3d161006.htm>

קניה חכמה: צריך או רוצה?

<https://www.youtube.com/watch?v=pufkiEAX3zk>

אחרינו המבול - פרק עשירי: "משחקים במספרים" - תרבות הצריכה - כאן 11

<https://www.youtube.com/watch?v=6u2fgugHG8M>

"יד שניה" - על שוק הביגוד במזרח אפריקה | החברה הגיאוגרפית

<https://www.youtube.com/watch?v=cEf37OIQ-7A>

על צרכנות בארה"ב - סרטון

<https://www.youtube.com/watch?v=qWHJ29-s4U&list=TLPQMTAwMzIwMjD98G3L2XFKsA&index=4>

תרבות המסכים

חוצה ישראל עם קובי מידן - תמיר ליאון

<https://www.youtube.com/watch?v=pQfsymvJvJs>

איך הטלפון שלך משנה אותך? סרט אנימציה

<https://www.youtube.com/watch?v=W6CBb3yX9Zs>

הטלפון הנייד מעוצב כך שתהיה מכור אליו.

<https://www.youtube.com/watch?v=NUMa0QkPzns>

מיתוג

ילדים, מיתוג ושיווק

<https://www.youtube.com/watch?v=a021-mXrS-c>

אופנה וצרכנות אופנה

Bof.1 - על שקיפות בתהליכי הייצור של תעשיית האופנה - מאמר

https://www.businessoffashion.com/articles/education/case-study-radical-transparency-supply-chain-sustainability?int_source=housead&int_medium=join-now&int_campaign=case-study&int_content=sustainability

2. כנס האופנה והקיימות בקופנהגן - מטרות ויעדים - מאמר. (זהו הכנס החשוב ביותר בהצגת היעדים לסחר הוגן, וקיימות מתחשבת של תעשיית האופנה)

<https://globalfashionagenda.com/ceo-agenda-2020>

<https://www.fashionrevolution.org/a-view-from-the-copenhagen-fashion-summit-2019>

The High Cost of Our Cheap Fashion | Maxine Bédard | TEDxPiscataqua .3

<https://www.youtube.com/watch?v=5r8V4QWwxf0>

4. מהי קולקציית קפסולה

<https://www.youtube.com/watch?v=eLU32XNj8PM>

<https://www.epochtimes.co.il/et/133652>

Fashion Fast of Price The :BBC

<https://www.youtube.com/watch?v=GprVaAVPEI8>

/2015 cost true The

<https://www.youtube.com/watch?v=mJUQR2oBJv4&feature=youtu.be>

שינויים באופן צריכת האופנה הרצאת TED

<https://youtu.be/We6tLMR5wx8>

אתגר 333

<https://www.epochtimes.co.il/et/133652>

השמנת יתר

כתבה מכאן 11

<https://www.youtube.com/watch?v=iTi2SqF8eX0>

סרט תיעודי של מירי נבו

<https://www.youtube.com/watch?v=K4MK3jM8iOw>

<https://www.youtube.com/watch?v=yzWASs0Nh7I>

צמצום בזבז המזון

[/http://lovefoodnotwaste.co.il](http://lovefoodnotwaste.co.il)

בזבז מזון - אתר ישראלי לצמצום בזבז המזון

[/https://www.thenaturalstep.co.il](https://www.thenaturalstep.co.il)

Step Natural The ישראל, הינו עסק חברתי (חל"צ), הפועל להטמעת קיימות אסטרטגית בחברה הישראלית.

<https://www.youtube.com/watch?v=nSGCTn6LM-U>

רק בישראל: למה אנחנו זורקים מזון בשווי 20 מיליארד שקל? כאן 11

<https://www.youtube.com/watch?v=9klwTRWrxU0>

המערכת - בזבז המזון - סרטון אנימציה אינפוגרפיקה

השיעור "ילדים עובדים או עבדים" מתוך התוכנית של הפיקוח על זכויות הילד/ה "בשביל הזכויות - דיון באמנת זכויות הילד/ה בהיבטים מוסריים וערכיים

<http://cms.education.gov.il/NR/rdonlyres/5559E897-B84B-42AC-8099-5742C8C5F876/209238/BishvileiHachchuyotDiyunBeaamanaHeb1.pdf>

הנגשת זכויות בני נוער בעבודה

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Zchuyot/LomdimZchuyot/TochniyotArtziyot/HangashatZchuyotAvoda.htm>

עבודת ילדים בקמבודיה

<https://www.youtube.com/watch?v=b4No9nTrGME>

עבודת ילדים

<https://www.youtube.com/watch?v=aS3UIWGLBok>

ילדים בתעשיית המייקאפ

<https://www.youtube.com/watch?v=IeR-h9C2fgc>

אנימציה

<https://www.youtube.com/watch?v=hCzI0JlCV34>

<https://www.youtube.com/watch?v=KXWFXeIZY9g>

הזכות להגנה מפני עבודה פוגעת

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Zchuyot/LomdimZchuyot/Hafalot/HazchutLehaganaBaavoda.htm>

עבודות בתעשיית השוקולד

חברות שהמוצרים שלהן מיוצרים על ידי ילדים עבדים.

<https://www.youtube.com/watch?v=P2tYoWqHe10>

<https://www.youtube.com/watch?v=Qm4cHGSLBkE>

Labour Child Stop To Do You Can What? בהודו

<https://www.youtube.com/watch?v=aS3UIWGLBok>

עבודת ילדים איילי שי וניצן

<https://www.youtube.com/watch?v=-jfuYdn3sP0>

עבודות ילדים בסין ובעולם

https://www.youtube.com/watch?v=-o_siYHOFBU

ילדים עובדים חולצו ממפעלים נצלניים בניו דלהי, הודו

<https://www.youtube.com/watch?v=FqEtoq5PqMQ>

3Ds The & Facts Labour Child :2014 Sale for Child No - אנימציה

עוני של ילדים

<https://www.youtube.com/watch?v=1e8xgF0JtVg&t=26s>

אופניים עבור ילדים בעולם השלישי

<https://qhubeka.org/qhubeka-education/0:49 / 3:04>

<https://worldbicyclerelief.org/wp-content/uploads/2019/09/wbr-why-bicycles-for-education.pdf>

<https://youtu.be/7lzR1OAfeg8>

Lives 2 Girls 2

<https://www.youtube.com/watch?v=1e8xgF0JtVg&feature=youtu.be3:04>

ticking is clock The :effect girl The